

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Кривецький Ігор Ігорович
кандидат економічних наук,
засновник ТОВ «Еко Ферма Едем», м. Київ
ORCID: 0000-0001-8620-8360

Стаття присвячена розробці та обґрунтуванню економічного механізму забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств України в умовах євроінтеграційних процесів та військових дій. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю адаптації агропромислового комплексу до нових викликів, пов'язаних з інтеграцією до Європейського Союзу та військовими ризиками. Обґрунтовано, що агропромисловий комплекс відіграє важливу роль в економіці України, забезпечуючи продовольчу безпеку та значний експортний потенціал. Євроінтеграція передбачає реформування законодавчої бази, впровадження нових стандартів якості, технологій та підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Визначено, що за тридцять років незалежності України сільське господарство зазнало значних змін, від переходу від соціалістичних до сучасних підприємницьких структур, використання новітніх технологій, що призвело до підвищення продуктивності. Доведено, що розробка економічного механізму є критично важливою для підтримки стабільності, розвитку та конкурентоспроможності аграрного сектора. Цей механізм має включати організаційні, фінансові, технологічні та правові аспекти, а також додаткові заходи для кризового управління. Розроблено концептуальну схему економічного механізму забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграційних процесів України. Такий механізм для сільськогосподарських підприємств є необхідною умовою для успішної інтеграції України до європейського економічного простору та забезпечення стійкого розвитку аграрного сектора, особливо в умовах війни.

Ключові слова: аграрний сектор, сільськогосподарські підприємства, євроінтеграція, ЄС, економічний механізм, конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств.

DOI: <https://doi.org/10.32782/bsnau.2023.2.5>

Постановка проблеми у загальному вигляді. Агропромисловий комплекс відіграє важливу роль в економіці України, забезпечуючи не лише внутрішній ринок продовольством, але й експортний потенціал країни. В умовах сучасних викликів, пов'язаних з інтеграцією до Європейського Союзу, сільськогосподарські підприємства змушені адаптувати свої економічні механізми до нових умов. Євроінтеграційні процеси передбачають не лише реформування законодавчої та нормативної бази, але й впровадження нових стандартів якості, технологій, а також підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграції є одним з пріоритетних завдань національної економіки. Важливість цього питання обумовлюється необхідністю підтримання стабільного розвитку аграрного сектору, збереження робочих місць в сільській місцевості, а також підвищення рівня добробуту населення. Євроінтеграційні процеси створюють нові можливості для розвитку сільськогосподарських підприємств, але водночас ставлять перед ними ряд викликів. Таким чином, дослідження економічного механізму забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграційних процесів є надзвичайно актуальним. Необхідно розробити ефективні стратегії та механізми адаптації, які дозволять аграрним підприємствам не лише вижити в нових умовах, зокрема в умовах війни в Україні, але й використовувати можливість для свого розвитку та процвітання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку аграрного підприємництва в контексті євроінтеграції, економічні механізми та інструменти забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств, організаційно-економічні механізми розвитку аграрного бізнесу та кооперативів у сучасних умовах, а також економічна поведінка сільськогосподарських підприємств у мінливому середовищі євроінтеграції України вивчалися такими українськими вченими: Балян А.В. [2], Богач Л.В. [1], Вдовенко Н.М. [1], Волощук Н.Ю. [2], Газуда Л.М. [2], Гераймович В.Л. [1], Гнатишин Л.Б. [8], Гуменюк М.М. [3], Кропивко М.М. [6], Крюкова І.О. [7], Липчук В.В. [8], Петришин Л.П. [10], Постол А.А. [11], Прокопишин О.С. [12], Репілевська О.Ю. [14], Саковська О.М. [15], Тріпак М.М. [1] та ін. Дослідження цих вчених сприяють розумінню ключових викликів та можливостей для розвитку аграрного сектора в умовах євроінтеграції та сучасних економічних умов. Проте безпосередньо питання розробки економічного механізму забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграційних процесів залишається недостатньо вивченим.

Метою статті є розробка та обґрунтування економічного механізму забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграційних процесів. Основні завдання включають аналіз сучасного стану аграрного сектору, визначення ефективних стратегій та механізмів адаптації до європейських стандартів, а також розробку рекомендацій щодо підвищення

конкурентоспроможності та стійкості сільськогосподарських підприємств.

Результати дослідження. Протягом тридцяти років незалежності України її сільське господарство зазнало значних змін. Спочатку воно базувалося на соціалістичних підприємствах, таких як колгоспи і радгоспи, але з часом ці структури розпалися, і основне виробництво перемістилося до дрібних особистих господарств. Пізніше відбулося відродження підприємницької діяльності в аграрному секторі. Сільське господарство України перейшло на сучасні технології виробництва, що дозволило значно підвищити продуктивність як у рослинництві, так і в тваринництві. Це призвело до багаторазового збільшення врожаїв і продуктивності праці. Сьогодні аграрний сектор є ключовою галуззю економіки країни, забезпечуючи основну частину валютних надходжень. За багатьма показниками розвитку українське сільське господарство не поступається розвинутим європейським країнам, демонструючи високу ефективність і конкурентоспроможність на міжнародному ринку.

Наразі попри військові дії на території України, країна має розвинений агропродовольчий комплекс, здатний не лише повністю забезпечувати населення країни харчовими продуктами, а й активно виходити на міжнародні ринки з ключовими агропродовольчими товарами. Завдяки традиційно потужному експорту продовольства, Україна є одним із гарантів продовольчої безпеки у світі. До повномасштабної війни Україна входила до п'ятірки найбільших експортерів зернових у світі, експортуючи три чверті від виробленої продукції. Внутрішнє споживання зернових становило лише 20–25 %. Україна постачала 10% світового експорту пшениці, понад 14% кукурудзи та більше 47% соняшникової олії [4]. Незважаючи на виклики, завдяки допомозі міжнародних партнерів, Україна залишається ключовим постачальником зерна та соняшникової олії на світових ринках, утримуючи понад 10% частки міжнародної торгівлі. У першій половині 2023 року було експортовано 16,1 млн тонн пшениці до 65 країн, 26,2 млн тонн кукурудзи до 80 країн та 5,7 млн тонн соняшникової олії до 130 країн світу [9]. На червень 2023 року прямі збитки агропромислового комплексу України становлять 8,7 млрд доларів США. З них втрати від знищення та пошкодження сільськогосподарської техніки перевищують 4,7 млрд доларів США, а втрати від знищення та крадіжок виробленої продукції оцінюються в 1,9 млрд доларів США. Непрямі збитки агропромислового сектору сягають 40,3 млрд доларів США [5]. За оцінками ФАО, війна завдала сільським домогосподарствам в Україні збитків на суму близько 2,25 млрд доларів США. З цієї суми близько 1,26 млрд доларів США припадає на втрати в рослинництві, а 0,98 млрд доларів США – на втрати в тваринництві. Через війну 25% сільськогосподарських домогосподарств в Україні припинили або скоротили обсяги виробництва, а в прифронтових областях цей показник становить 38% [16].

Отже, війна завдала серйозного удару агропромислому комплексу України, що є ключовим для економіки країни. Сільські домогосподарства зазнали значних збитків, що підкреслює їх вразливість до військових дій,

особливо в рослинництві та тваринництві. Через війну значна частина сільськогосподарських домогосподарств змушена була зупинити або зменшити обсяги виробництва, особливо в прифронтових областях. Втрати агропромислового комплексу та зниження обсягів виробництва продукції створюють загрозу для продовольчої безпеки як в Україні, так і глобально. Загалом, дані свідчать про нагальну потребу в інвестиціях і допомозі для відновлення аграрного сектору, включаючи фінансову підтримку, відновлення інфраструктури та впровадження сучасних технологій. Підтримка міжнародних партнерів є критично важливою для забезпечення стабільності агропромислового комплексу України та збереження виробництва і експорту агропродукції.

Попри всі визначені негативні наслідки війни, український аграрний сектор показав вражаючу стійкість і здатність адаптуватися до ризиків, спричинених війною.

Вважаємо, що постає необхідність розробки економічного механізму забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах війни та євроінтеграції. Розробка економічного механізму забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах війни та євроінтеграції є надзвичайно важливою з кількох причин:

1. Підтримка стійкості та адаптивності. Війна створює непередбачувані ризики та виклики, що потребують швидкої адаптації. Ефективний економічний механізм допоможе сільськогосподарським підприємствам зберігати стабільність і адаптуватися до змінних умов.

2. Забезпечення продовольчої безпеки. Аграрний сектор є ключовим для продовольчої безпеки країни. В умовах війни та євроінтеграції важливо підтримувати безперебійне виробництво та постачання харчових продуктів.

3. Підвищення конкурентоспроможності. Євроінтеграція відкриває нові ринки збуту для української продукції, але також вимагає відповідності високим європейським стандартам. Економічний механізм має сприяти підвищенню конкурентоспроможності продукції на міжнародному ринку.

4. Залучення інвестицій та фінансування. В умовах війни та інтеграції до ЄС, сільськогосподарські підприємства потребують доступу до фінансових ресурсів для модернізації та відновлення. Економічний механізм повинен включати механізми залучення інвестицій та підтримки з боку держави і міжнародних партнерів.

5. Інновації та технологічний розвиток. Впровадження новітніх технологій є необхідною умовою для підвищення ефективності та продуктивності. Економічний механізм повинен стимулювати інновації та розвиток технологій у сільському господарстві.

6. Соціально-економічний розвиток сільських територій. Сільськогосподарські підприємства є основним джерелом зайнятості в сільських районах. Економічний механізм має підтримувати розвиток інфраструктури та підвищення рівня життя в сільській місцевості.

7. Гармонізація законодавства та регуляторна підтримка. Адаптація національного законодавства до європейських норм є важливим етапом євроінтеграції.

Економічний механізм повинен включати заходи щодо гармонізації нормативно-правової бази та спрощення регуляторних процедур.

Таким чином, розробка економічного механізму забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах війни та євроінтеграції є критично важливою для підтримки стабільності, розвитку та конкурентоспроможності аграрного сектора України.

Пропонуємо визначати економічний механізм забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств як комплекс методів, інструментів та заходів, спрямованих на ефективне управління ресурсами, підвищення конкурентоспроможності та стійкості аграрного сектора в умовах євроінтеграції та війни. Цей механізм включає в себе організаційні, фінансові, технологічні та правові аспекти, що забезпечують адаптацію сільськогосподарських підприємств до нових вимог та стандартів Європейського Союзу, а також додаткові заходи, необхідні в умовах війни в Україні.

Пропонуємо наступний зміст економічного механізму:

1. Організаційні аспекти:

- структурні зміни: перехід від дрібних особистих господарств до сучасних аграрних підприємств, здатних ефективно конкурувати на європейському ринку;
- інституційна підтримка: впровадження державних та регіональних програм підтримки аграрного сектора, спрямованих на сприяння розвитку інфраструктури, логістики та маркетингу продукції.

2. Фінансові аспекти:

- доступ до фінансування: залучення інвестицій, кредитів, грантів та інших фінансових інструментів для модернізації виробництва і впровадження інновацій;
- фінансова підтримка: впровадження механізмів державного субсидування, страхування та підтримки сільськогосподарських підприємств.

3. Технологічні аспекти:

- інновації та нові технології: впровадження сучасних технологій виробництва, зберігання та переробки аграрної продукції, що відповідають європейським стандартам;
- підвищення продуктивності: використання новітніх досягнень у сфері агротехнологій для підвищення врожайності та продуктивності тваринництва.

4. Правові аспекти:

- гармонізація законодавства: адаптація національної нормативно-правової бази до вимог та стандартів ЄС, що включає в себе питання сертифікації, контролю якості та безпеки продукції;
- регуляторна підтримка: створення сприятливих умов для підприємницької діяльності в аграрному секторі шляхом спрощення процедур, зниження адміністративних бар'єрів та забезпечення правової захищеності підприємств (Рисунок 1).

Ефективний економічний механізм забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграційних процесів є ключовим фактором стабільного розвитку аграрного сектора. Він дозволяє:

- підвищити конкурентоспроможність українських аграрних підприємств на міжнародному ринку;

- забезпечити продовольчу безпеку країни;
- стимулювати інновації та технологічний розвиток;
- підвищити рівень життя в сільській місцевості шляхом створення нових робочих місць та покращення інфраструктури.

Таким чином, розробка і впровадження дієвого економічного механізму є необхідною умовою для успішної інтеграції України до європейського економічного простору та забезпечення стійкого розвитку її аграрного сектора.

Пропонуємо додаткові складові механізму в умовах війни в Україні:

1. Кризове управління:

- моніторинг та аналіз ризиків: встановлення системи для постійного моніторингу та аналізу ризиків, пов'язаних з військовими діями, щоб вчасно реагувати на зміни;
- плани дій у надзвичайних ситуаціях: розробка та впровадження планів дій для реагування на надзвичайні ситуації, включаючи евакуацію працівників та збереження майна.

2. Фінансова підтримка та страхування:

- державні субсидії та гранти: надання державних субсидій та грантів для підтримки сільськогосподарських підприємств, постраждалих від війни;
- страхування ризиків: впровадження програм страхування ризиків для аграрного сектора, що включають страхування від військових ризиків.

3. Логістика та постачання:

- забезпечення безперебійного постачання: організація альтернативних логістичних маршрутів для безперебійного постачання сировини, матеріалів та збуту готової продукції;
- забезпечення безпеки перевезення: впровадження заходів для забезпечення безпеки транспортування продукції, включаючи охорону та супровід вантажів.

4. Технологічна модернізація:

- впровадження інновацій: стимулювання впровадження сучасних технологій для підвищення ефективності виробництва в умовах обмежених ресурсів;
- дистанційне управління: розвиток систем дистанційного управління виробничими процесами, що дозволить зменшити ризики для працівників.

5. Соціальна підтримка та навчання:

- підтримка працівників: надання соціальної підтримки та допомоги працівникам, які постраждали від війни, включаючи психологічну допомогу;
- професійне навчання: організація програм професійного навчання та перекваліфікації для працівників аграрного сектора.

6. Міжнародна співпраця:

- залучення міжнародної допомоги: активне залучення міжнародної допомоги та підтримки для відновлення та розвитку аграрного сектора;
- спільні проекти та ініціативи: реалізація спільних проектів з міжнародними організаціями та партнерами для підвищення стійкості та ефективності сільськогосподарських підприємств.

Об'єктом впливу економічного механізму є сільськогосподарські підприємства України, які функціонують

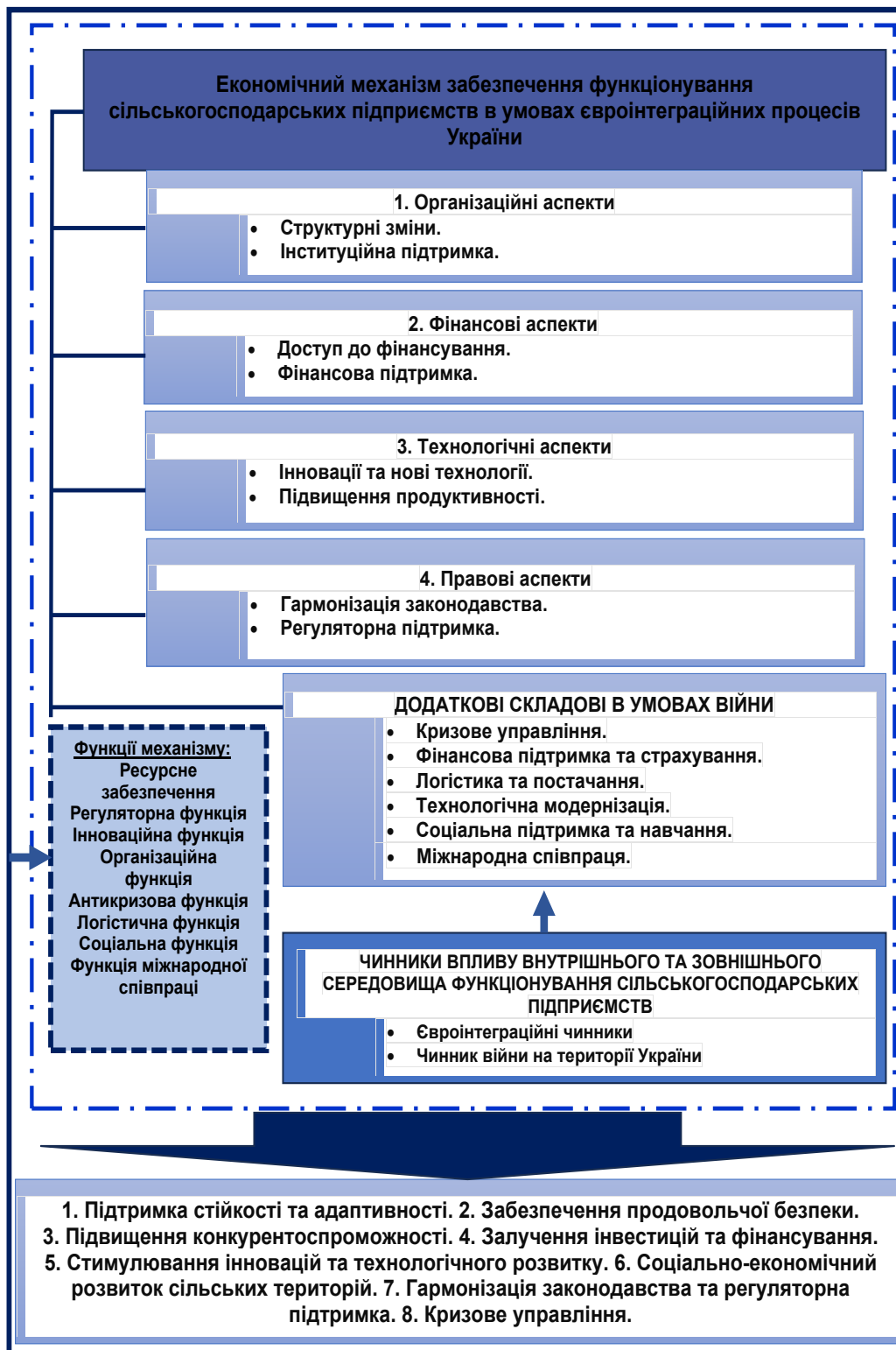

Рисунок 1 – Економічний механізм забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграційних процесів України
Джерело: складено автором

в умовах євроінтеграційних процесів і викликів, пов'язаних з війною. Ці підприємства включають як великі агрохолдинги, так і середні та дрібні фермерські господарства. Вони займаються виробництвом, переробкою та збутом аграрної продукції, забезпечуючи внутрішній ринок та експортуючи продукцію на міжнародні ринки.

Визначаємо основні функції цього механізму:

1. Ресурсне забезпечення:
 - фінансове забезпечення: надання доступу до фінансових ресурсів, включаючи кредити, субсидії, гранти та інвестиції, для підтримки та розвитку сільськогосподарських підприємств;

– матеріально-технічне забезпечення: забезпечення підприємств необхідними матеріалами, технікою та обладнанням для ефективного ведення сільськогосподарської діяльності.

2. Регуляторна функція:

– гармонізація законодавства: адаптація національного законодавства до стандартів і вимог Європейського Союзу, що включає сертифікацію, контроль якості та безпеки продукції;

– регуляторна підтримка: спрощення адміністративних процедур, зниження бар'єрів для ведення бізнесу та забезпечення правової захищеності підприємств.

3. Інноваційна функція:

– впровадження нових технологій: стимулювання впровадження сучасних агротехнологій, що відповідають європейським стандартам, для підвищення ефективності виробництва;

– підвищення продуктивності: використання новітніх досягнень у сфері агротехнологій для підвищення врожайності та продуктивності тваринництва.

4. Організаційна функція:

– структурні зміни: підтримка переходу від дрібних особистих господарств до сучасних аграрних підприємств, здатних ефективно конкурувати на європейському ринку;

– інституційна підтримка: впровадження державних та регіональних програм підтримки аграрного сектора, спрямованих на розвиток інфраструктури, логістики та маркетингу продукції.

5. Антикризова функція:

– кризове управління: моніторинг та аналіз ризиків, пов'язаних з військовими діями, розробка планів дій у надзвичайних ситуаціях, включаючи евакуацію працівників та збереження майна;

– фінансова підтримка та страхування: впровадження програм страхування ризиків для аграрного сектора, включаючи страхування від військових ризиків, надання державних субсидій та грантів для підприємств, постраждалих від війни.

6. Логістична функція:

– безперебійне постачання: організація альтернативних логістичних маршрутів для безперебійного постачання сировини, матеріалів та збуту готової продукції;

– забезпечення безпеки перевезень: впровадження заходів для забезпечення безпеки транспортування продукції, включаючи охорону та супровід вантажів.

7. Соціальна функція:

– підтримка працівників: надання соціальної підтримки та допомоги працівникам, які постраждали від війни, включаючи психологічну допомогу;

– професійне навчання: організація програм професійного навчання та перекваліфікації для працівників аграрного сектора.

8. Функція міжнародної співпраці:

– залучення міжнародної допомоги: активне залучення міжнародної допомоги та підтримки для відновлення та розвитку аграрного сектора;

– спільні проекти та ініціативи: реалізація спільних проектів з міжнародними організаціями та партнерами

для підвищення стійкості та ефективності сільськогосподарських підприємств.

Отже, функції економічного механізму забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств є багатограними та охоплюють різні аспекти діяльності аграрного сектора. Вони спрямовані на забезпечення ресурсів, регулювання, інновації, організацію, антикризове управління, логістику, соціальну підтримку та міжнародну співпрацю. Ефективне виконання цих функцій є критично важливим для стабільного розвитку та конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств України в умовах євроінтеграції та війни.

Економічний механізм забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграції та війни призначений для досягнення кількох ключових цілей, які сприяють стійкості, розвитку та конкурентоспроможності аграрного сектора України. Основні цілі цього механізму включають:

1. Підтримка стійкості та адаптивності.

– Мета: забезпечити стабільність сільськогосподарських підприємств в умовах війни та змінних ринкових умов.

– Значення: швидка адаптація до нових ризиків і викликів дозволить підприємствам зберігати ефективність і продовжувати діяльність.

2. Забезпечення продовольчої безпеки.

– Мета: гарантувати безперебійне виробництво та постачання харчових продуктів для населення України та на експорт.

– Значення: підтримка продовольчої безпеки є критично важливою для соціальної стабільності та економічного розвитку країни.

3. Підвищення конкурентоспроможності.

– Мета: зміцнити позиції українських сільськогосподарських підприємств на міжнародних ринках.

– Значення: відповідність високим європейським стандартам дозволить збільшити експорт і залучити нові ринки збуту.

4. Залучення інвестицій та фінансування.

– Мета: забезпечити доступ до фінансових ресурсів для модернізації та відновлення сільськогосподарських підприємств.

– Значення: інвестиції сприятимуть впровадженню нових технологій і підвищенню продуктивності.

5. Стимулювання інновацій та технологічного розвитку.

– Мета: впроваджувати сучасні агротехнології та методи управління для підвищення ефективності виробництва.

– Значення: інновації є ключем до підвищення врожайності та якості продукції, що сприяє конкурентоспроможності.

6. Соціально-економічний розвиток сільських територій.

– Мета: підтримка зайнятості та розвиток інфраструктури в сільських районах.

– Значення: підвищення рівня життя в сільській місцевості сприяє соціальній стабільності та економічному зростанню.

7. Гармонізація законодавства та регуляторна підтримка.

– Мета: адаптувати національне законодавство до вимог ЄС, спростити адміністративні процедури та знизити регуляторні бар'єри.

– Значення: правова гармонізація сприятиме інтеграції до європейського економічного простору та розвитку аграрного сектора.

8. Кризове управління та антикризові заходи.

– Мета: підготувати підприємства до надзвичайних ситуацій, включаючи військові дії, і забезпечити їх швидку реакцію на кризи.

– Значення: ефективне кризове управління допоможе мінімізувати втрати та зберегти стабільність виробництва.

Таким чином, економічний механізм забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств є ключовим для стабільного розвитку аграрного сектора України. Він дозволяє підвищити конкурентоспроможність українських підприємств на міжнародному ринку, забезпечити продовольчу безпеку, стимулювати інновації та технологічний розвиток, а також підвищити рівень життя в сільській місцевості. Розробка та впровадження такого механізму є необхідною умовою для успішної інтеграції України до європейського економічного простору та забезпечення стійкого розвитку аграрного сектора, особливо в умовах війни.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити такі загальні висновки:

1. Важливість агропромислового комплексу для економіки України. Агропромисловий комплекс є ключовою галуззю економіки України, забезпечуючи продовольчу безпеку країни та значний експортний потенціал. Сільське господарство відіграє важливу роль у створенні робочих місць, особливо в сільських районах, і сприяє розвитку національної економіки.

2. Вплив євроінтеграційних процесів. Євроінтеграційні процеси відкривають нові можливості для українських сільськогосподарських підприємств, але водночас ставлять перед ними ряд викликів. Адаптація до європейських стандартів вимагає модернізації виробництва, підвищення якості продукції та відповідності високим екологічним і санітарним нормам.

3. Вплив війни на агропромисловий комплекс. Війна завдала серйозного удару агропромислому комплексу України, що призвело до значних прямих і непрямих втрат. Сільські домогосподарства зазнали значних збитків, що підкреслює їх вразливість до військових дій, особливо в рослинництві та тваринництві.

4. Необхідність розробки економічного механізму. Економічний механізм забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах євроінтеграції та війни є критично важливим для підтримки стабільності, розвитку та конкурентоспроможності аграрного сектора України. Такий механізм повинен включати організаційні, фінансові, технологічні та правові аспекти, а також додаткові заходи для кризового управління.

5. Основні функції економічного механізму. Ресурсне забезпечення: фінансування, матеріально-технічне забезпечення. Регуляторна функція: гармонізація законодавства, регуляторна підтримка. Інноваційна функція: впровадження нових технологій, підвищення продуктивності. Організаційна функція: структурні зміни, інституційна підтримка. Антикризова функція: кризове управління, фінансова підтримка та страхування. Логістична функція: забезпечення безперебійного постачання, безпека перевезень. Соціальна функція: підтримка працівників, професійне навчання. Функція міжнародної співпраці: залучення міжнародної допомоги, спільні проекти та ініціативи.

6. Цілі економічного механізму. Підтримка стійкості та адаптивності: забезпечення стабільності сільськогосподарських підприємств в умовах війни та змінних ринкових умов. Забезпечення продовольчої безпеки: гарантування безперебійного виробництва та постачання харчових продуктів. Підвищення конкурентоспроможності: зміцнення позицій українських сільськогосподарських підприємств на міжнародних ринках. Залучення інвестицій та фінансування: забезпечення доступу до фінансових ресурсів для модернізації та відновлення. Стимулювання інновацій та технологічного розвитку: впровадження сучасних агротехнологій для підвищення ефективності виробництва. Соціально-економічний розвиток сільських територій: підтримка зайнятості та розвиток інфраструктури. Гармонізація законодавства та регуляторна підтримка: адаптація національного законодавства до вимог ЄС. Кризове управління та антикризові заходи: підготовка підприємств до надзвичайних ситуацій.

Отже, розробка та впровадження ефективного економічного механізму є важливою умовою для успішної інтеграції України до європейського економічного простору та забезпечення стійкого розвитку аграрного сектора, особливо в умовах війни. Такий механізм сприятиме підвищенню конкурентоспроможності, продовольчої безпеки, стимулюванню інновацій і технологічного розвитку, а також поліпшенню рівня життя в сільських районах, що є особливо важливим в сучасних умовах.

Список використаної літератури:

1. Вдовенко Н.М., Гераймович В.Л., Богач Л.В., Гуменюк І.Л., Тріпак М.М., Прокопишин О.С. Розвиток особистих селянських господарств в системі національної економіки: монографія / за ред. І.Л. Гуменюк. Київ : НУБіП України, 2018. 230 с.

2. Газуда Л.М., Балян А.В., Газуда М.В., Волощук Н.Ю., Газуда С.М. Розвиток аграрного підприємництва в Закарпатській області в умовах євроінтеграційних процесів: науково-прикладні аспекти і рекомендації. Велика Бакта. ТОВ «РІК-У» 2021. 67 с.

3. Гуменюк М.М. Економічний механізм забезпечення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ : ПАТ "Випол", 2016. 196 с.

4. Загроза продовольчій безпеці світу. Міністерство закордонних справ України. 2023. URL: <https://mfa.gov.ua/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu>
5. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на червень 2023 року. KSE. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_Report.pdf
6. Кропивко М.М. Економічні передумови розвитку селянських господарств України: монографія. Київ : ННЦ ІАУ, 2017. 487 с.
7. Крюкова І.О. Організаційно-економічний механізм розвитку бізнес-суб'єктів аграрного виробництва. *Вісник Сумського національного аграрного університету Серія «Економіка і менеджмент»*. 2019. Випуск 1 (79). С. 3–7.
8. Липчук В.В., Прокопишин О.С., Гнатишин Л.Б. Стан, проблеми та шляхи покращення технічної забезпеченості фермерських господарств: монографія. Львів : Сполом, 2012. 224 с.
9. На розмінованих землях України вже можна виростити 1 млн т зерна. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. 2023. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245689.html
10. Петришин Л.П. Економічна поведінка сільськогосподарських підприємств у мінливому середовищі розвитку: монографія. Львів : Сполом, 2021. 442 с.
11. Постол А.А. Розвиток великих аграрних підприємств: механізми та інструментарій: монографія. Харків : «Смуґаста типографія», 2018. 289 с.
12. Прокопишин О.С. Сучасний стан технічної забезпеченості ефективної діяльності фермерських господарств. Управління соціально-економічним розвитком країни, регіону, підприємства в умовах кризи (фінансова, аграрна галузі та невиробнича сфера): монографія / за ред. Л.М. Савчук. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2019. С. 346–353.
13. Прокопишин О.С. Організаційно-економічний механізм управління розвитком сільськогосподарських кооперативних взаємовідносин. *Електронне фахове видання «Ефективна економіка»*. 2020. № 3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2020/84.pdf
14. Репілевська О.Ю. Інституційне забезпечення управління діяльністю сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. *Агроекономіка*. 2019. № 15. С. 39–44.
15. Саковська О.М. Роль сільськогосподарських кооперативів у розвитку аграрного сектора економіки: порівняльний аспект. *Агроекономіка*. 2019. № 21. С. 66–73.
16. Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. *Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022*. FAO. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc3311en>

References:

1. Vdovenko, N.M., Heraimovych, V.L., Bohach, L.V., Humeniuk, I.L., Tripak, M.M., & Prokopysyn, O.S. (2018). *Rozvytok osobystykh selyanskykh hospodarstv v systemi natsionalnoi ekonomiky: monohrafiia* [Development of personal peasant farms in the national economy:]. Kyiv: NUBiP Ukrainy. [in Ukrainian]
2. Hazuda, L.M., Balian, A.V., Hazuda, M.V., Voloshchuk, N.Yu., & Hazuda, S.M. (2021). *Rozvytok ahrarnoho pidpryemnytstva v Zakarpatskii oblasti v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv: naukovo-prykladni aspekty i rekomendatsii* [Development of agricultural entrepreneurship in the Transcarpathian region in the conditions of European integration processes: scientific and applied aspects and recommendations]. Velyka Bakta: TOV "RIK-U". [in Ukrainian]
3. Humeniuk, M.M. (2016). *Ekonomichnyi mekhanizm zabezpechennia efektyvnoho funktsionuvannia silskohospodarskykh pidpryemstv: monohrafiia* [Economic mechanism for ensuring the effective functioning of agricultural enterprises]. Kyiv: PAT "Vypol". [in Ukrainian]
4. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. (2023). *Zahroza prodovolchii bezpetsi svitu* [Threat to world food security]. Retrieved from: <https://mfa.gov.ua/zagroza-prodovolchij-bezpeci-svitu> [in Ukrainian]
5. KSE. (2023). *Zvit pro priamy zbyrtky infrastruktury ta nepriamy vtraty ekonomiky vid ruinuван vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty Ukrainy stanom na cherven 2023 roku* [Report on direct infrastructure damage and indirect economic losses from the destruction caused by Russia's military aggression against Ukraine as of June 2023]. Retrieved from: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_UKR_Report.pdf [in Ukrainian]
6. Kropyvko, M.M. (2017). *Ekonomichni peredumovy rozvytku selyanskykh hospodarstv Ukrainy: monohrafiia* [Economic preconditions for the development of peasant farms in Ukraine]. Kyiv: NNTs ІАУ. [in Ukrainian]
7. Kryukova, I.O. (2019). *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm rozvytku biznes-subiektiv ahrarnoho vyrobnytstva* [Organizational and economic mechanism for the development of agribusiness entities]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu Serii «Ekonomika i menedzhment»*, 1 (79), 3–7. [in Ukrainian]
8. Lypchuk, V.V., Prokopysyn, O.S., & Hnatyshyn, L.B. (2012). *Stan, problemy ta shliakhy pokrashchennia tekhnichnoi zabezpechenosti fermerskykh hospodarstv: monohrafiia* [Condition, problems, and ways to improve the technical support of farms]. Lviv: Spolom. [in Ukrainian]
9. Press Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). *Na rozminovanykh zemliakh Ukrainy vzhe mozhna vyrostyty 1 mln t zerna* [On demined lands of Ukraine, it is already possible to grow 1 million tons of grain]. Retrieved from: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245689.html [in Ukrainian]
10. Petryshyn, L.P. (2021). *Ekonomichna povedinka silskohospodarskykh pidpryemstv u minlyvomu seredovyshchi rozvytku: monohrafiia* [Economic behavior of agricultural enterprises in a changing development environment]. Lviv: Spolom. [in Ukrainian]
11. Postol, A.A. (2018). *Rozvytok velykykh ahrarnykh pidpryemstv: mekhanizmy ta instrumentarii: monohrafiia* [Development of large agricultural enterprises: mechanisms and tools]. Kharkiv: "Smuhasta typohrafiia". [in Ukrainian]

12. Prokopyshyn, O.S. (2019). *Suchasnyi stan tekhnichnoi zabezpechenosti efektyvnoi diialnosti fermerskykh hospodarstv* [The current state of technical support for the effective operation of farms]. L.M. Savchuk (Ed.). *Upravlinnia sotsialno-ekonomichnym rozvytkom krainy, rehionu, pidpriemstva v umovakh kryzy (finansova, aharna haluzi ta nevirobnycha sfera): monohrafiia* (pp. 346–353). Dnipro: Vydavets Bila K.O. [in Ukrainian]

13. Prokopyshyn, O.S. (2020). Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm upravlinnia rozvytkom silskohospodarskykh kooperatyvnykh vzaiemovidnosyn [Organizational and economic mechanism for managing the development of agricultural cooperative relations]. *Efektyvna ekonomika*, 3. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/84.pdf [in Ukrainian]

14. Repilevska, O.Yu. (2019). Instytutsiine zabezpechennia upravlinnia diialnistiu silskohospodarskykh obsluhovuiuchykh kooperatyviv [Institutional support for the management of agricultural service cooperatives]. *Ahrosvit*, 15, 9–44 [in Ukrainian]

15. Sakovska, O.M. (2019). Rol silskohospodarskykh kooperatyviv u rozvytku aharnoho sektora ekonomiky: porivnialnyi aspekt [The role of agricultural cooperatives in the development of the agricultural sector of the economy: a comparative aspect]. *Ahrosvit*, 21, 66–73 [in Ukrainian]

16. FAO. (2022). Ukraine: Impact of the war on agriculture and rural livelihoods in Ukraine. Findings of a nation-wide rural household survey, December 2022. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc3311en>

Ihor Kryvetskyi, Candidate of Economic Sciences, Founder of Eco Farm Edem LLC, Kyiv

ECONOMIC MECHANISM FOR ENSURING THE FUNCTIONING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE TERMS OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES

The article is devoted to the development and substantiation of the economic mechanism for ensuring the functioning of agricultural enterprises of Ukraine in the conditions of European integration processes and military actions. The relevance of the study is determined by the need to adapt the agro-industrial complex to new challenges associated with integration into the European Union and military risks. It is well-founded that the agro-industrial complex plays an important role in the economy of Ukraine, ensuring food security and significant export potential. European integration involves reforming the legislative framework, introducing new quality standards, technologies, and increasing competitiveness on international markets. It was determined that during the thirty years of Ukraine's independence, agriculture underwent significant changes, from the transition from socialist to modern business structures, the use of the latest technologies, which led to increased productivity. Despite the military actions, the agricultural sector demonstrates resilience and the ability to adapt to challenges, remaining a key supplier of food to international markets. However, the war still dealt a serious blow to the agro-industrial complex, which requires significant investments for restoration and modernization. Therefore, it has been proven that the development of an economic mechanism is critically important for maintaining the stability, development and competitiveness of the agricultural sector. This mechanism should include organizational, financial, technological and legal aspects, as well as additional measures for crisis management. The key functions of the economic mechanism are defined: 1. Resource support. 2. Regulatory support. 3. Innovative development. 4. Organizational support. 5. Crisis management. 6. Logistics and supply. 7. Social support and training. 8. International cooperation. The main goals of the economic mechanism were also formulated: 1. Maintaining stability and adaptability. 2. Ensuring food security. 3. Increasing competitiveness. 4. Attracting investments and financing. 5. Stimulation of innovations and technological development. 6. Socio-economic development of rural areas. 7. Harmonization of legislation and regulatory support. 8. Crisis management and anti-crisis measures. Thus, a conceptual scheme of the economic mechanism for ensuring the functioning of agricultural enterprises in the conditions of the European integration processes of Ukraine was developed. Such a mechanism for agricultural enterprises is a necessary condition for the successful integration of Ukraine into the European economic space and ensuring the sustainable development of the agricultural sector, especially in times of war.

Key words: *agricultural sector, agricultural enterprises, European integration, EU, economic mechanism, competitiveness of agricultural enterprises.*

Дата надходження до редакції: 17.04.2023 р.